

- Psykhoholohiia [Psychology]: pidruchnyk (1999). K.:Lybid, 558 [in Ukrainian].
- Vasylyk, V.V. (2013). Kryterii, pokaznyky humanistychnoi spriamovanosti maibutnykh yurystiv [Criteria, indicators of humanistic orientation of future lawyers]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy - Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems: zb. nauk. pr.*, 35. 106-111 [in Ukrainian].
- Vitenko, I.S. (1991). *Osnovy zahalnoi i medychnoi psykholohii* [Basics of general and medical psychology]: navchalnyi posibnyk. K.: Vyshcha shk., 271 [in Ukrainian].
- Voronova, S.V. (2020). Pedahohichna kultura batkiv: vyklyky ta shliakhy formuvannia [Pedagogical culture of parents: challenges and ways of formation]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K.D. Ushynskoho*. 3, 17-23 [in Ukrainian].

УДК 378 (447):33

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(23\).2023.50-60](https://doi.org/10.35387/od.1(23).2023.50-60)

Гораш Катерина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри права, професійної та соціально-гуманітарної освіти ЗВО «Подільський державний університет»

Horash Kateryna – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor of the Department of Law, Professional and Social-Humanitarian Education, Higher Educational Institution «Podillia State University»

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8625-9774>

E-mail: kateryna.vik@ukr.net

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті обґрунтовано інноваційну діяльність закладів вищої освіти як важливий напрям розвитку і забезпечення конкурентоспроможності в умовах євроінтеграції, що набуває особливої актуальності в реаліях воєнного стану і повоєнний період. За результатами дослідження сучасного стану інноваційної діяльності закладів вищої освіти, зокрема на основі аналізу наукових праць і нормативно-правових документів автором означено ключові напрями інноваційної діяльності закладів вищої освіти щодо освоєння нових технологій, серед яких: енергетика, транспортні технології, технології агропромислового комплексу, медичного обладнання та обслуговування, ековиробництва та охорони навколишнього природного середовища, інформаційні). Означені напрями обґрунтовано як орієнтир для

проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень в закладах вищої освіти. Автором охарактеризовано особливості інноваційної діяльності закладів вищої освіти та сутнісні ознаки інноваційного освітнього середовища, зокрема визначено складові інноваційної діяльності, що забезпечують реалізацію державної освітньої політики України, серед яких: розроблення та впровадження інноваційних освітніх проєктів; пошук і застосування інноваційних методів і технологій навчання та організації інноваційного освітнього середовища; створення умов для розроблення і впровадження освітніх інновацій, націлених на підготовку майбутніх фахівців до розроблення інноваційної продукції та послуг. У дослідженні охарактеризовано інновації модернізації та трансформації у вищій освіті та обґрунтовано доцільність їх застосування в сучасних реаліях на прикладі міжнародних і регіональних інноваційних проєктів. За результатами дослідження підтверджено, що інноваційна діяльність закладів вищої освіти є пріоритетним напрямом в їх розвитку та забезпеченні конкурентоспроможності в повоєнний період.

Ключові слова: інновації; інноваційна діяльність; заклади вищої освіти; інноваційний проєкт; інноваційне освітнє середовище.

Horash Kateryna

INNOVATIVE ACTIVITY AS A PRIORITY DIRECTION OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Abstract. *The article justifies the innovative activity of higher education institutions as an important axis of development and ensuring competitiveness in the conditions of European integration. The innovative activity of Ukrainian universities is especially important and relevant in the conditions of martial law and the post-war period. The author analyzed scientific works and legal documents that ensure the functioning of higher educational institutions in Ukraine. According to the results of the study on the state of innovative activity of universities, key areas of innovative activity were determined. The key areas of innovative activity of universities are the development of new technologies, including: energy, transport technologies, agro-industrial complex technologies, medical equipment and maintenance, ecological production and protection environment, information technology. These orientations are underpinned as a guideline for the conduct of basic and applied scientific research in higher education. The author has characterized the peculiarities of the innovative activity of universities. The essential characteristics of an innovative educational environment are described. The components of the innovative activity of universities, which ensure the implementation of the educational policy of the Ukrainian state, have been determined. The components of innovative activity are: the development and implementation of innovative educational projects; research and application of innovative learning methods and technologies, technologies for organizing an innovative educational environment; creation of*

conditions for the development and implementation of educational innovations, training of future specialists for the development and implementation of innovative products and services. The author has studied the innovations of modernization and transformation of higher education. The opportunity to use innovations in modern universities is supported by the example of international and regional innovation projects. According to the results of the study, it was confirmed that innovative activity is a priority area for the development of universities and ensuring competitiveness in the post-war period. Prospective research areas on the formation of the spirit of innovation as a component of the professional competence of scientific and pedagogical workers in higher education institutions have been identified.

Key words: *innovation; innovative activity; institutions of higher education; innovative project; innovative educational environment.*

Постановка проблеми, її актуальність. В умовах воєнного стану в Україні функціонування освітньої системи, зокрема закладів вищої світи (далі – ЗВО), значно ускладнилось. Діяльність сучасних ЗВО відбувається в екстремальних реаліях і першочерговими завданнями є: збереження кадрового складу науково-педагогічних працівників, контингенту студентів, абітурієнтів, інфраструктури ЗВО; забезпечення якості освіти та організація освітнього середовища в умовах війни; потреба підготовки кадрів за новими спеціальностями (у зв'язку із змінами в пріоритетах галузей національної економіки); необхідність розроблення стратегій розвитку ЗВО і забезпечення їх конкурентоспроможності в світовому освітньому просторі в повоєнний період. Це зумовлює актуальність наукових розвідок і досліджень проблем інноваційної діяльності ЗВО в умовах війни та повоєнний період, оскільки інновації, інноваційні проекти та інноваційна діяльність є запорукою розвитку ЗВО й основою управління змінами української вищої освіти з метою забезпечення її конкурентоспроможності серед освітніх систем провідних країн світу.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. У дослідженні проблем інноваційної діяльності ЗВО актуальними є вітчизняні та закордонні наукові пошуки і результати. Філософська сутність освітніх інновацій як феномену ХХІ століття, їх ціннісні характеристики, проблеми і перспективи інноваційної освіти розкрито в працях В. Кременя. Зокрема, вченим досліджено інновації як цінності змін і прогресу системи освіти; технологічні інновації як вимогу сучасності (прискороеного розвитку технологій і суспільних змін); інноваційний інституційний простір, що передбачає можливості для формування і розвитку нової освіти і нової людини (Кремень, 2020).

Теоретичні засади інноваційної діяльності; принципи та закономірності педагогічної інноватики, інноваційні методи і технології навчання та управління закладом освіти висвітлено у працях Л. Даниленко, В. Паламарчук, О. Пометун, І. Дичківської та інших дослідників. Результати досліджень інноваційного освітнього середовища, зокрема наукові підходи до проектування та оцінювання

освітнього середовища, принципи проектування, складники і функції інноваційного освітнього середовища розкрито в наукових працях І. Ахновської, К. Гораш, С. Трубачевої, Т. Бейтса, А. Шлейхера та інших дослідників. Особливості провадження інноваційної діяльності в ЗВО, сутність і види інновацій у вищій школі, класифікації інновацій визначено та охарактеризовано в дослідженнях Г. Клімової, С. Кожем'якіної, О. Кукліна, В. Ткаченко та ін. дослідників. Результати вищезазначених наукових пошуків є цінними у дослідженні сутнісних характеристик інновацій у вищій освіті, характерних особливостей інноваційної діяльності ЗВО, зокрема визначення та обґрунтування її пріоритетності у розвитку.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження забезпечення інноваційної діяльності ЗВО як пріоритетного напрямку їх розвитку та обґрунтування освітніх інновацій у вищій школі як чинника забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українським ЗВО в умовах збройного вторгнення росії вдалося розробити внутрішню політику й ефективні рішення для стабілізації та функціонування завдяки згуртованості освітянської спільноти і міжнародної підтримки. Подальша трансформація системи вищої освіти передбачає розвиток ЗВО з урахуванням наслідків війни. За прогнозами експертів (Ніколаєв, Рій, Шемелинець, 2023), державна освітня політика України найближчим часом буде націлена на подолання руйнувань інфраструктури закладів вищої освіти; створення сприятливих умов для трансформації їх мережі та проектування інноваційного освітнього середовища, яке б забезпечило ефективність інноваційної діяльності ЗВО з метою підвищення якості освіти.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 рр. (2022) чітко зазначено стратегічні й операційні цілі та завдання розвитку вищої освіти України на найближче десятиліття. Зокрема, цілі щодо проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень як основи якісної вищої освіти та популяризації науки, а також завдання спрямовані на забезпечення інтеграції України до Європейського дослідницького простору, що узгоджуються з пріоритетами дорожньої карти інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору. Проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень передбачає визначення пріоритетних галузей та розроблення інноваційних проєктів для впровадження результатів (продуктів) наукової діяльності в практику, отже оновлення змісту вищої освіти (розроблення та акредитацію нових освітніх програм для підготовки фахівців).

На основі аналізу даних, що представлені в аналітичному звіті МОН України за 2021 рік (Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня та отримані результати у 2021 році: аналітична довідка, 2022) щодо реалізації інноваційної продукції (послуг) за середньостроковими пріоритетними напрямками інноваційної діяльності галузевого рівня, можна визначити ключові напрями інноваційної діяльності ЗВО щодо освоєння таких нових технологій, як:

- енергетичні (транспортування енергії, впровадження

енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії);

- технології (транспортні, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки);

- технології виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

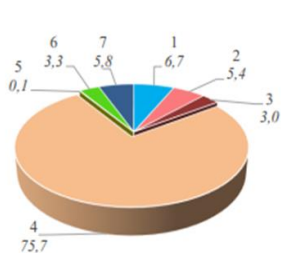
- технології агропромислового комплексу;

- технології обладнання та високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

- технології ековиробництва та охорони навколишнього природного середовища;

- інформаційні, комунікаційні технології.

Наведемо структуру реалізації інноваційної продукції за галузевими пріоритетами у контексті стратегічних пріоритетів у 2021 р. (рис. 1).

1 - опанування нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;

2 - освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;

3 - освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

4 - технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

5 - впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

6 - широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

7 - розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

Рис. 1. Структура реалізації інноваційної продукції за галузевими пріоритетами у контексті стратегічних пріоритетів у 2021 р., %

Джерело: Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня та отримані результати у 2021 році: аналітична довідка, 2022.

Серед найбільш затребуваних професій є: інженер інформаційних технологій, програміст, економіст, інженер-енергетик, інженер транспорту, фармацевт, лікар (зі спеціалізацією), менеджер, логіст, а також професії математичної, фізико-технічної спеціальностей (ТОП професій в Україні у 2022 році, 2022).

Отже реалізація освітньої політики орієнтована на потреби української економіки і ринку праці і визначає основні напрями, цілі і завдання розвитку і забезпечення конкурентоспроможності ЗВО. Це

зумовлює активізацію інноваційної діяльності ЗВО, складниками якої є розроблення та впровадження інноваційних освітніх проєктів; пошук і застосування інноваційних методів і технологій навчання та організації інноваційного освітнього середовища; створення умов для розроблення і впровадження освітніх інновацій, націлених на підготовку майбутніх фахівців до розроблення, використання і комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок інноваційної продукції та послуг.

Результатами інноваційної освітньої діяльності ЗВО є: нові емпіричні та/або теоретичні знання (як результат науково-дослідної діяльності науково-педагогічних працівників і студентів), освітній процес, педагогічні, дидактичні, виховні, управлінські системи, моделі, методи, інноваційні, авторські освітні програми, елективні курси і проєкти, інші інтелектуальні продукти, а також рішення іншого спрямування, що істотно поліпшують якість освіти, результативність та ефективність освітньої діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників і ЗВО загалом (Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи, 2011).

Суб'єктами інноваційної освітньої діяльності в ЗВО є науково-педагогічні працівники закладів освіти, наукові працівники, працівники органів управління освіти, науково-дослідні інститути, лабораторії (у структурі ЗВО), підприємства, установи та організації, громадські організації, що надають освітні послуги (Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти).

Важливим напрямом інноваційної діяльності ЗВО є створення інноваційного освітнього середовища, сутність якого за результатами міжнародних досліджень (ОЕСР, 2014) трактується як спеціально спроектований простір закладу освіти, що дає змогу зосередити інноваційний потенціал (людські та матеріальні ресурси) на забезпечення високої якості освітнього процесу шляхом впровадження інновацій.

Інноваційність освітнього середовища ЗВО означає пошук нових і простих шляхів для вирішення реальних проблем в процесі навчання здобувачів вищої освіти. «Реальні» проблеми ми розглядаємо як ситуації (прогнозовані та непередбачувані), що впливають на якість навчання: планування, організацію, мотивацію, оцінювання результатів навчання тощо (Horash, Trubacheva & Martyniuk, 2022). Навчання здобувачів вищої освіти в інноваційному середовищі має забезпечити їх готовність бути успішними і конкурентоспроможними в інноваційному світі (світі, що швидко змінюється).

Характерною особливістю освітніх інновацій є ціннісний аспект: освітні інновації мають ґрунтуватись на загальнолюдських цінностях і бути націлені на формування у здобувачів вищої освіти загальнолюдських цінностей (Blass, Hayward, 2014).

Інноваційна діяльність ЗВО передбачає не тільки створення на основі фундаментальних і прикладних досліджень нового (інноваційного) продукту, підготовку майбутніх фахівців до застосування набутих знань і навичок у професійній діяльності та житті (зокрема, розроблення і застосування інновацій), а й формування інноваційної культури, що ґрунтується на цінностях. В освіті загальнолюдські та національні цінності є

фундаментом і умовою формування людини як активного й відповідального члена громадянського суспільства. Обмежуючись лише ціллю створення нових технологій людство ризикує перетворитись на покоління фахових маніпуляторів та шахраїв, що не лише суперечить меті освіти, але безумовно веде до прірви» (Ціннісні орієнтири сучасної української школи, 2019).

Ціннісний аспект, покладений в основу інноваційної діяльності ЗВО, є обов'язковою умовою інтеграції до європейського й світового освітнього простору, зокрема виховання у студентів таких цінностей, як: демократія, гідність, толерантність, національна орієнтація, міжкультурна освіта тощо (Золотухіна, Іонова, Лупаренко, 2021). Інноваційна освітня діяльність ЗВО спрямована на розроблення і впровадження освітніх інновацій, її рівень визначається змістом та масштабністю змін освітніх об'єктів як результат використання запропонованої освітньої інновації. Ключовою метою розроблення і застосування інновацій у вищій освіті України є модернізація (перебудова) ЗВО та їх інтеграція в контексті Болонського процесу з метою приєднання до світового освітнього простору і забезпечення конкурентоспроможності українських ЗВО.

Дослідниками (Інноваційні технології навчання, 2017) визначено та охарактеризовано інновації модернізації та трансформації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Зокрема, інновації модернізації ЗВО націлені на оновлення науково-методичного забезпечення освітнього процесу та досягнення гарантованих результатів забезпечення якості освіти в межах його традиційної репродуктивної орієнтації. Науковим підґрунтям інновацій цього виду є технологічний підхід до навчання, який передбачає, насамперед, формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань шляхом трансляції наукової інформації та формування способів дій за зразком, він зорієнтований на вискоефективне репродуктивне навчання.

Інновації – трансформації покликані забезпечити якісне перетворення освітнього процесу на дослідне середовище; основою інновацій цього виду є орієнтація на пошукову і навчально-пізнавальну діяльність (співпрацю науковців і студентів) в процесі оволодіння здобувачами вищої освіти. Відповідний пошуковий підхід до навчання передбачає формування у здобувачів вищої освіти досвіду самостійного пошуку нових знань (високого рівня вмотивованої самоосвіти), їх застосування в нових умовах, формування досвіду творчої діяльності з виробленням ціннісних орієнтацій.

У дослідженні інноваційної діяльності ЗВО ці види мають велике значення, оскільки в умовах війни та повоєнний період однією з проблем в розвитку ЗВО є недостатнє державне фінансування. Інновації, що націлені на модернізацію дають змогу використовувати наявні ресурси і базу для інноваційних змін в розвитку; інновації трансформації більш затратні, але також гуртуються на перетворенні наявних ресурсів, можуть бути застосовані в інноваційних проєктах ЗВО, які розпочаті до війни. Наприклад, міжнародні інноваційні освітні проєкти, що сприяють інтеграції

України до членства в ЄС та забезпечують міжнародну підтримку розвитку українських ЗВО, серед яких: програма ЄС Erasmus+, що дає змогу ЗВО України забезпечити міжнародну академічну мобільність і співпрацю з європейськими університетами та студіями, а також розвивати інші напрями і сфери економічного розвитку держави (Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник, 2022).

Нині на місцевому рівні (навіть в умовах воєнного стану) здійснюється підтримка інноваційної діяльності ЗВО України, як приклад Програма сприяння інноваційному та науково-технологічному розвитку в Львівській області, що передбачає фінансову підтримку 9 інноваційних проєктів, які за результатами оцінювання Конкурсною радою набрали найбільшу кількість балів (9 інноваційних проєктів ЗВО та науково-дослідних установ буде реалізовано задля наближення перемоги України, 2022). Важливими напрями інноваційної діяльності є нові технології, зокрема в охороні здоров'я, будівництві, виробництві металів і спеціальних піротехнічних засобів сигнального та протипожежного призначення за різними галузями економіки тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Забезпечення якості вищої освіти України та стабільність функціонування ЗВО в сучасних умовах воєнного стану є одним з найважливіших завдань для держави, оскільки від якості підготовки фахівців залежить стан української економіки та можливості її відновлення і розвитку в поствоєнний період. У цьому контексті особливої актуальності набуває інноваційна діяльність ЗВО як пріоритетний напрям їх розвитку (і розвитку вищої освіти України) та конкурентоспроможності в світовому освітньому просторі.

За результатами аналізу наукових праць і нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ЗВО в сучасних умовах воєнного стану, нами: 1) визначено ключові напрями інноваційної діяльності ЗВО щодо освоєння нових технологій в різних галузях економіки (енергетичні, транспортні технології, технології виробництва металів, технології агропромислового комплексу, технології обладнання та високоякісного медичного обслуговування, технології ековиробництва та охорони навколишнього природного середовища, інформаційні, комунікаційні); 2) уточнено сутнісні ознаки інноваційної діяльності ЗВО на сучасному етапі їх розвитку та визначено суб'єкти інноваційної діяльності в ЗВО (науково-педагогічні працівники, працівники органів управління освіти, науково-дослідні інститути, лабораторії (у структурі ЗВО), підприємства, установи та організації, громадські організації); 3) визначено складові інноваційної діяльності ЗВО (розроблення та впровадження інноваційних освітніх проєктів; пошук і застосування інноваційних методів і технологій навчання та організації інноваційного освітнього середовища; створення умов для розроблення і впровадження освітніх інновацій, націлених на підготовку майбутніх фахівців до розроблення, використання і комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок інноваційної продукції та послуг; 4) охарактеризовано особливості інноваційної діяльності в умовах війни та сутнісні ознаки інноваційного освітнього середовища; 5) визначено основні види інновацій у вищій освіті (інновації модернізації та

трансформації) та обґрунтовано доцільність їх застосування в інноваційних проєктах (як міжнародних, так й регіональних); 6) акцентовано увагу на ціннісному аспекті освітніх інновацій та інноваційної діяльності ЗВО; 7) з'ясовано, що в Україні здійснюється підтримка інноваційної діяльності ЗВО на державному й регіональному рівнях та успішно реалізуються міжнародні проєкти, що націлені на інтеграцію вищої освіти України в світовий світний простір. Отже, інноваційна діяльність ЗВО є пріоритетним напрямом в розвитку ЗВО України та забезпеченні їх конкурентоспроможності в повосенний період.

Перспективними є дослідження результатів інноваційної діяльності ЗВО та методів формування інноваційності як складової професійної компетентності науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел

- 9 інноваційних проєктів ЗВО та науково-дослідних установ буде реалізовано задля наближення перемоги України. (2022). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/9-innovacijnih-proyektiv-zvo-ta-naukovo-doslidnih-ustanov-bude-realizovano-zadlya-nablizhennya-peremogi-ukrayini>
- Золотухіна, С.Т., Іонова, О.М., & Лупаренко, С.Є. (2021). Актуальні цінності сучасної європейської освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя: КПУ, 76, Т. 1, 42-46.
- Інноваційні технології навчання. (2017). Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / Кол. авторів; відп.ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. Волобуєва С.В. Київ: НТУ. 172.
- Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи. (2011). Монографія: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 444.
- Клімова, Г.П. (2015). Парадигмальні концепти інноваційного розвитку вищої освіти України. *Право та інновації*. Харків, НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, 1(9), 11-18. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/15576>
- Кремень, В.Г. (2020). Інноваційність як вимога часу. Товариство «Знання». URL: <https://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu>
- Николаєв, Є., Рій, Г., & Шемелинець, І. (2023). Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 94. URL: <https://osvitanalyka.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>
- Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник. (2022). URL: <http://surl.li/cxswm>
- Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня та отримані результати у 2021 році: аналітична довідка. (2022). Київ, УкрІНТЕІ, 91. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2022/08/08/Analit.dov.Realiz.serednostrok.priorytet.napr.innovats.diyal.2021-08.08.2022.pdf>
- Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. (2022). URL:

- <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
- ТОП професій в Україні у 2022 році. (2022). URI: <https://kudapostupat.ua/top-profesij-v-ukraini-u-2022-rotsi/>
- Ціннісні орієнтири сучасної української школи. (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>
- Blass, E., & Hayward, P. (2014). Innovation in higher education; will there be a role for «the academe/university» in 2025? DOI: <https://doi.org/10.1007/s40309-014-0041-x>
- Horash, K., Trubacheva, S., Dubrovina, I., Martyniuk, T. & Martyniuk, A. (2022). The evaluation of the school innovative educational environment. Youth Voice Journal. Database right RJ4All Publications (maker) British Library Cataloguing in Publication Data, 16-28.
- OECD. (2014). «Environnements pédagogiques et pratiques novatrices», in Environnements pédagogiques et pratiques novatrices, OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264203587-3-fr.7>.

References (translated and transliterated)

- 9 innovatsiinykh proiektiv ZVO ta naukovo-doslidnykh ustanov bude realizovano zadlia nablyzhennia peremohy Ukrainy [9 innovative projects of higher educational institutions and research institutions will be implemented in order to bring Ukraine closer to victory]. (2022). Mon.gov.ua [in Ukrainian].
- Blass, E., Hayward, P., (2014). Innovation in higher education; will there be a role for «the academe/university» in 2025? [in English].
- Horash, K., Trubacheva, S., Dubrovina, I., Martyniuk, T & Martyniuk, A. (2022). The evaluation of the school innovative educational environment. Youth Voice Journal. Database right RJ4All Publications (maker) British Library Cataloguing in Publication Data, 16-28 [in English].
- Innovatsii u vishchii osviti: problemy, dosvid, perspektyvy. (2011). [Innovations in higher education: problems, experience, prospects]: monohrafiia: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 444 [in Ukrainian].
- Innovatsiini tekhnolohii navchannia (2017) [Innovative learning technologies]. Navch. posibn. dla stud. vishchych tekhnichnykh navchalnykh zakladiv / Kol. avtoriv; vidp. red. Bakhtiarova Kh.Sh.; nauk. red. Aristova A.V.; uporiadn. slovnyka Volobueva S.V. Kyiv: NTU. 172 [in Ukrainian].
- Klimova, H.P. (2015). Paradyhmalni kontsepty innovatsiinoho rozvytku vishchoi osvity Ukrainy [Paradigmatic concepts of innovative development of higher education in Ukraine]. Pravo ta innovatsii. Kharkiv: NDI pravovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku NAPrN Ukrainy. 1 (9), 11-18 [in Ukrainian].
- Kremen, V.H. (2020). Innovatsiivist yak vymoha chasu [Innovation as a requirement of the time]. Tovarystvo «Znannia». Znannya.org.ua [in Ukrainian].
- Nikolaiev, Ye., Rii, H., Shemelynets, I. (2023). Vyshcha osvita v Ukraini: zminy cherez viinu: analitychnyi zvit [Higher education in Ukraine: changes due to the war: an analytical report]. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka, 94 [in Ukrainian].
- OECD (2014). «Environnements pédagogiques et pratiques novatrices», in Environnements pédagogiques et pratiques novatrices, OECD Publishing, Paris [in English].

- Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: informatsiino-analitychnyi zbirnyk (2022) [Education of Ukraine under martial law: an informational and analytical collection]. URI: <http://surl.li/cxswm> [in Ukrainian].
- Realizatsiia serednostrokovykh priorytetnykh napriamiv innovatsiinoi diialnosti haluzevoho rivnia ta otrymani rezultaty u 2021 rotsi: analitychna dovidka (2022) [Implementation of medium-term priority areas of innovative activity at the industry level and the results obtained in 2021: analytical reference]. Kyiv, UkrINTEI. 91. Mon.gov.ua [in Ukrainian].
- Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky (2022) [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022-2032]. Mon.gov.ua [in Ukrainian].
- TOP profesii v Ukraini u 2022 rotsi. (2022) [TOP professions in Ukraine in 2022]. Kudapostupat.ua [in Ukrainian].
- Tsinnisni oriientyry suchasnoi ukrainskoi shkoly [Value orientations of the modern Ukrainian school]. Mon.gov.ua [in Ukrainian].
- Zolotukhina, S.T., Ionova, O.M., & Luparenko, S.Ye. (2021). Aktualni tsinnosti suchasnoi yevropeiskoi osvity [Current values of modern European education]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. Zaporizhzhia: KPU, 76, T. 1, 42-46 [in Ukrainian].

УДК [37.091.12:005.963]:355.58-051

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(23\).2023.60-69](https://doi.org/10.35387/od.1(23).2023.60-69)

Демків Анна Миколаївна – старший викладач кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, аспірант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Demkiv Anna – Senior Lecturer of the Department of Fire Prevention and Public Safety, Institute of Public Administration and Research on Civil Protection, Postgraduate Student of the Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-1604-1793>

E-mail: dankleo@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічні умови професійного розвитку викладачів навчально-методичних центрів цивільного захисту в процесі підвищення кваліфікації задля вдосконалення освітнього процесу з підготовки фахівців і населення з питань цивільної безпеки. На основі аналізу літератури визначено методологічну сутність поняття «педагогічні умови». Першою